

Asia: VN/20785/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024-2027 ja siihen liittyviksi laeiksi sekä lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Vanhusasiavaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton viranomainen, jonka lakisääteisenä tehtävänä on edistää ikääntyneiden oikeuksien toteutumista.

Osa tätä tehtävää on seurata lainsäädännön kehittämistä ja toimeenpanoa sekä yhteiskunnallista päätöksentekoa sekä arvioida niiden vaikutuksia ikääntyneisiin.

Vahva ja välittävä Suomi -hallitusohjelmassa todetaan, että sosiaaliturvan uudistamisessa otetaan huomioon ikävaikutukset. Nyt lausuttavana olevassa esityksessä on arvioitu mm. lapsivaikutuksia. Vanhusasiavaltuutettu toteaa, että tehtäessä useita sosiaaliturvan uudistuksia samaan aikaan on erityisen tärkeää arvioida näiden eri muutosten kokonaisvaikutukset erilaisissa tilanteissa olevien iäkkäiden, ja myös nuorempien tilanteisiin. Vanhusasiavaltuutettu pitää hyvänä sitä, etteivät indeksijäädytykset koske kansan- ja takuueläkkeitä, jotka ovat pienituloisten eläkeläisten päätuen lähde.

Vanhusasiavaltuutettu pitää erittäin tärkeänä sitä, että kansaneläkeindeksin jäädyttämisen sekä eri sosiaaliturvaetuuksiin suunniteltujen leikkausten yhteisvaikutuksia arvioidaan ikääntyneiden ihmisten toimeentulon riittävyyden näkökulmasta. Pienituloisuus, toimintakyvyn laskun myötä kasvavat terveydenhuollon menot sekä nousevat asumiskulut ja elinkustannukset yhdessä sosiaaliturvaleikkauksien kanssa lisäävät ja syventävät ikääntyneiden taloudellista huono-osaisuutta.

Vaikka ehdotuksen ulkopuolelle jäävät iäkkäitä koskevat monet etuudet (mm. kansaneläke, takuueläke, vammaisetuudet, rintamalisät, toimeentulotuen perusosa ja nk. lääkekatto),

ikäntyneiden taloudelliseen selviytymiseen vaikuttavat merkittävästi ehdotuksessa indeksin jäädyttämisen piiriin kuuluvat yleinen ja eläkkeensaajan asumistuki. Myös hallituksen esityksessä ehdotettu eläkkeensaajien asumistukeen liittyvien lämmitys-, vesi- ja kunnossapitokustannusten määrien, keskimääräisten asumismenojen sekä asumismenojen enimmäismäärien tarkistamatta jättäminen voi vaarantaa pienituloisten ikääntyneiden taloudellista tilannetta. Iäkkäät asuvat keskimäärin vanhemmissa asunnoissa ja sen vuoksi heidän niin energia- kuin kunnossapitokustannukset saattavat kasvaa tulevina vuosina (ks. Kortelainen ym. 2020. Ikääntyneiden asuminen – ennakointi ja varautuminen kunnissa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:55, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-033-2>).

Pienituloisille eläkeläisille asumisen tuilla on suuri merkitys. He harvoin pystyvät vaikuttamaan omaan tulotasoonsa eikä edullisempaa asumista ole helposti saatavilla, varsinkaan kasvukeskuksissa. Eläkkeen saajan asumistuki vähentää osaltaan ikääntyneiden pitkäaikaisen toimeentulotuen tarvetta.

Vanhusasiavaltuutettu toteaa, että nyt lausunnolle varattu aika näin laajassa asiassa on ollut liian lyhyt. Säädösvalmistelun kuulemisoppaassa, kohdassa 1.9, on käsitelty kirjallisten lausuntojen antamiseen varattavaa aikaa ja todettu vähimmäisajaksi kuusi viikkoa. Nyt lausuttavana oleva luonnos on lausunnolla ajan 15.-24.9. Annetun lyhyen määräajan puitteissa vanhusasiavaltuutettu on arvioinut, että kokonaisuudessaan esitys heikentää ikääntyneiden pienituloisten asemaa eikä kannata esitystä.

Niemi Mia
Vanhusasiavaltuutettu